

Vlaanderen
is onderwijs & vorming

MONITORING VAN DE NIEUWE OMKADERING BASISONDERWIJS

Schooljaar 2012-2013 t.e.m. 2024-2025

DEPARTEMENT
ONDERWIJS &
VORMING

www.onderwijs.vlaanderen.be

INHOUD

Inleiding	3
1 Leerlingen	4
2 Basisomkadering	11

INLEIDING

Op 1 september 2012 startte het nieuwe omkaderingssysteem in het gewoon basisonderwijs.

Sinds dan bestaat de basisomkadering in het gewoon basisonderwijs uit de lestijden volgens de schalen, de additionele lestijden volgens de schalen (om de leerling/leerkrachtratio tot 18,5 te beperken) en de SES-lestijden, op basis van de socio-economische leerlingenkenmerken (opleiding van de moeder, thuistaal en schooltoelage). (zie voor meer achtergrond omzendbrief 'Personeelsformatie Scholen in het Gewoon basisonderwijs': [omzendbrief BaO/2005/09 van 29/06/2005 \(vlaanderen.be\)](#))

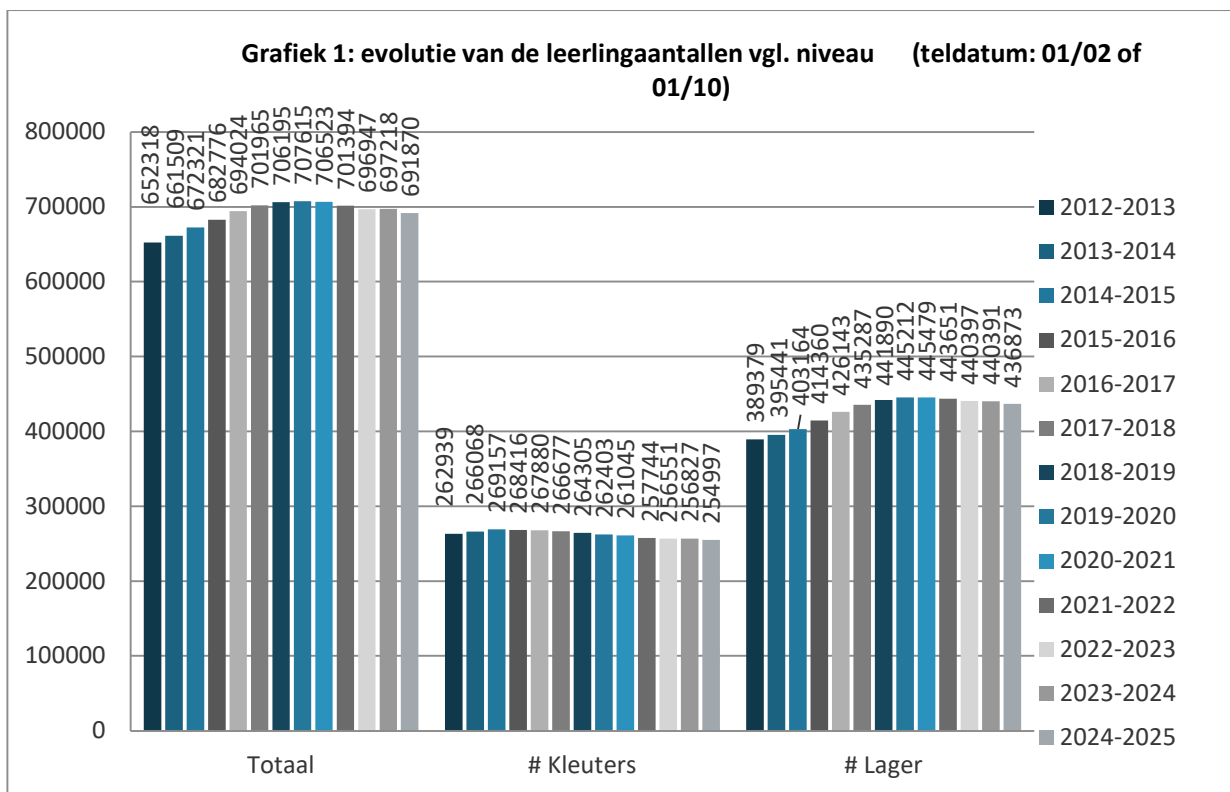
II. Analyses

In het eerste deel geven we kort de leerlingenaantallen weer en enkele voorname kenmerken (nl. 'leerlingenkenmerken' en 'soort van gemeente'). In een tweede deel bespreken we de componenten van de basisomkadering.

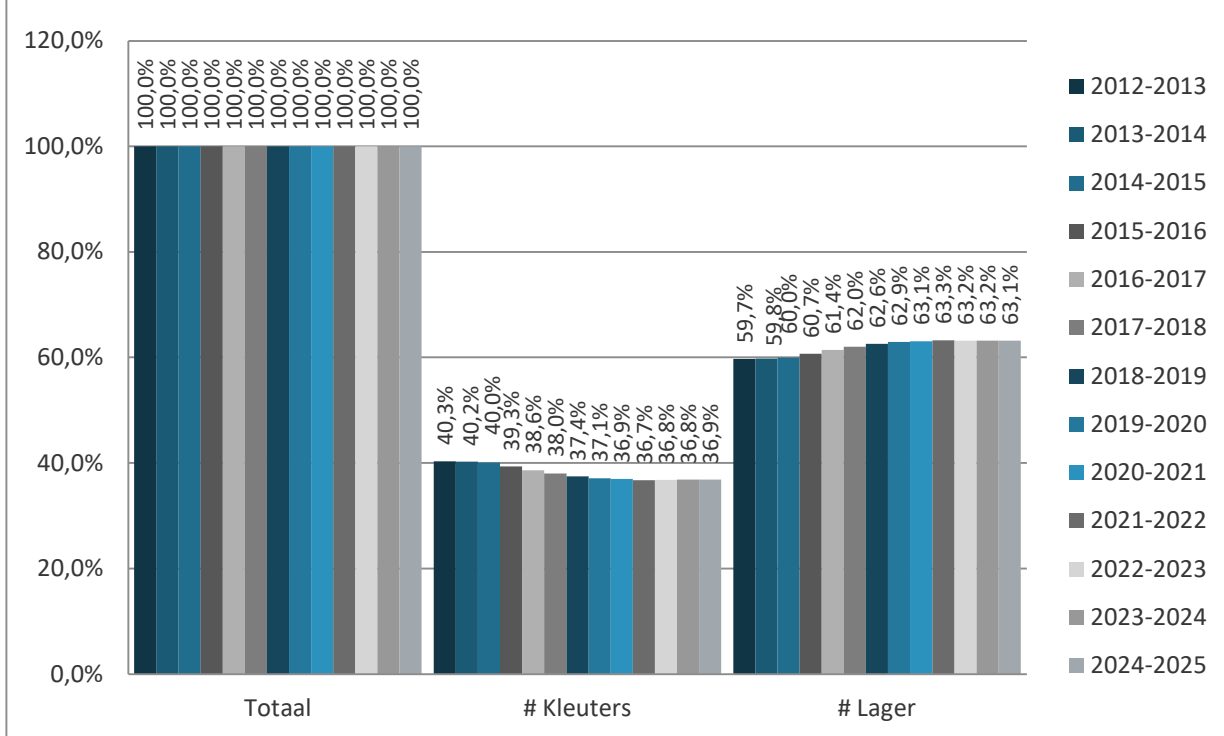
1 LEERLINGEN

De gehanteerde teldatum van de leerlingenaantallen is deze die gehanteerd wordt voor de berekening van de omkaderingsmiddelen. Voor scholen in herstructurering of programmatie is dit de eerste schooldag van oktober voor de andere scholen is dat de eerste schooldag van februari.

Uit onderstaande grafieken (1 & 1b) blijkt vooreerst dat er in de periode 2012 – 2019 een 55.300-tal leerlingen zijn bijgekomen in het gewoon basisonderwijs (+ 8,5%). Vanaf 2020 zien we een omslag en in 2024 eindigen we met 15.700 leerlingen minder dan in 2019 (-2,2%). In 2024 zien we zowel in het kleuter als in het lager een daling t.o.v. het jaar ervoor (respectievelijk -1.830 of -0,7% en -3.500 of -0,8%).

Grafiek 1b: evolutie van de leerlingaantallen vgl. niveau

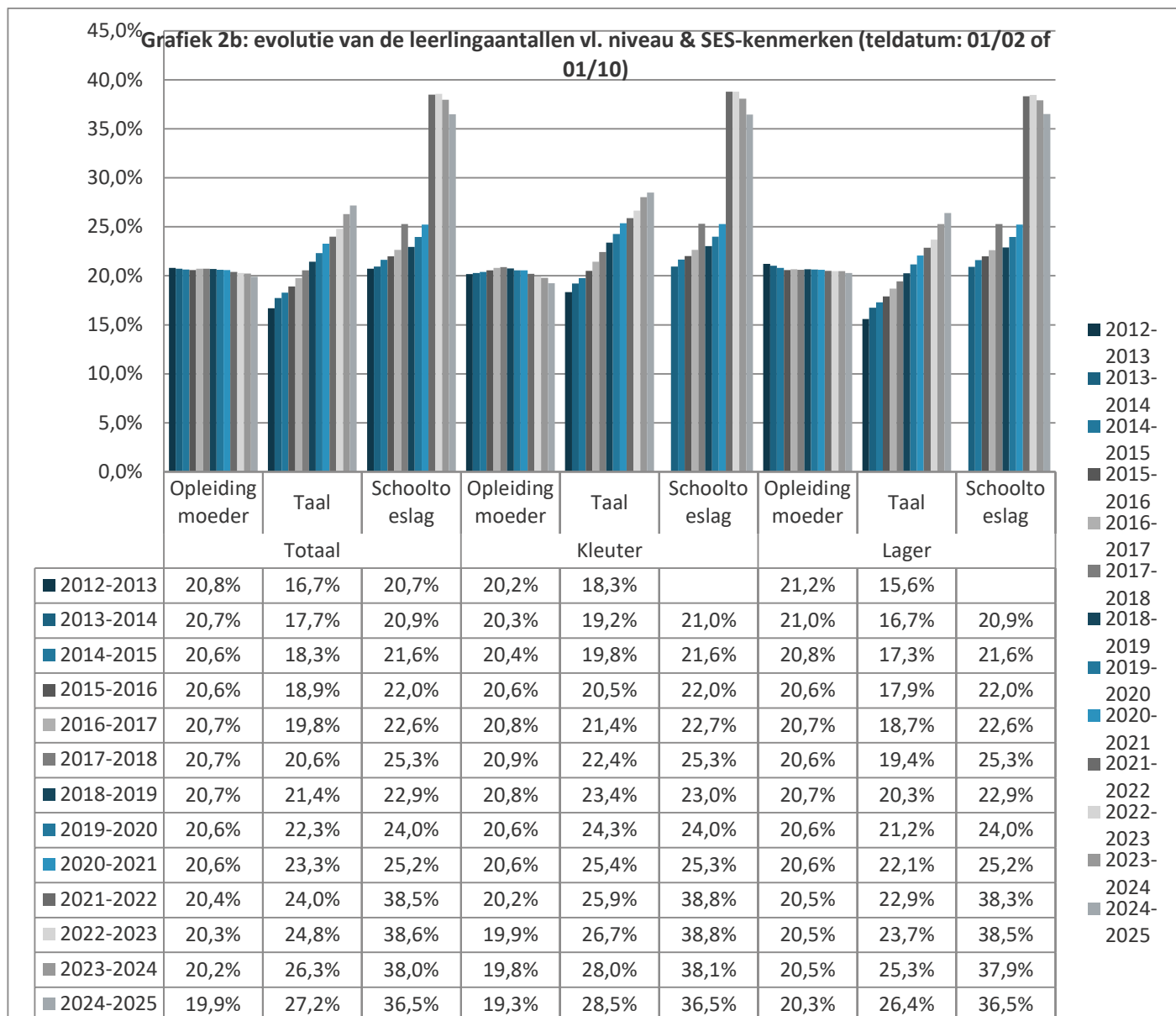

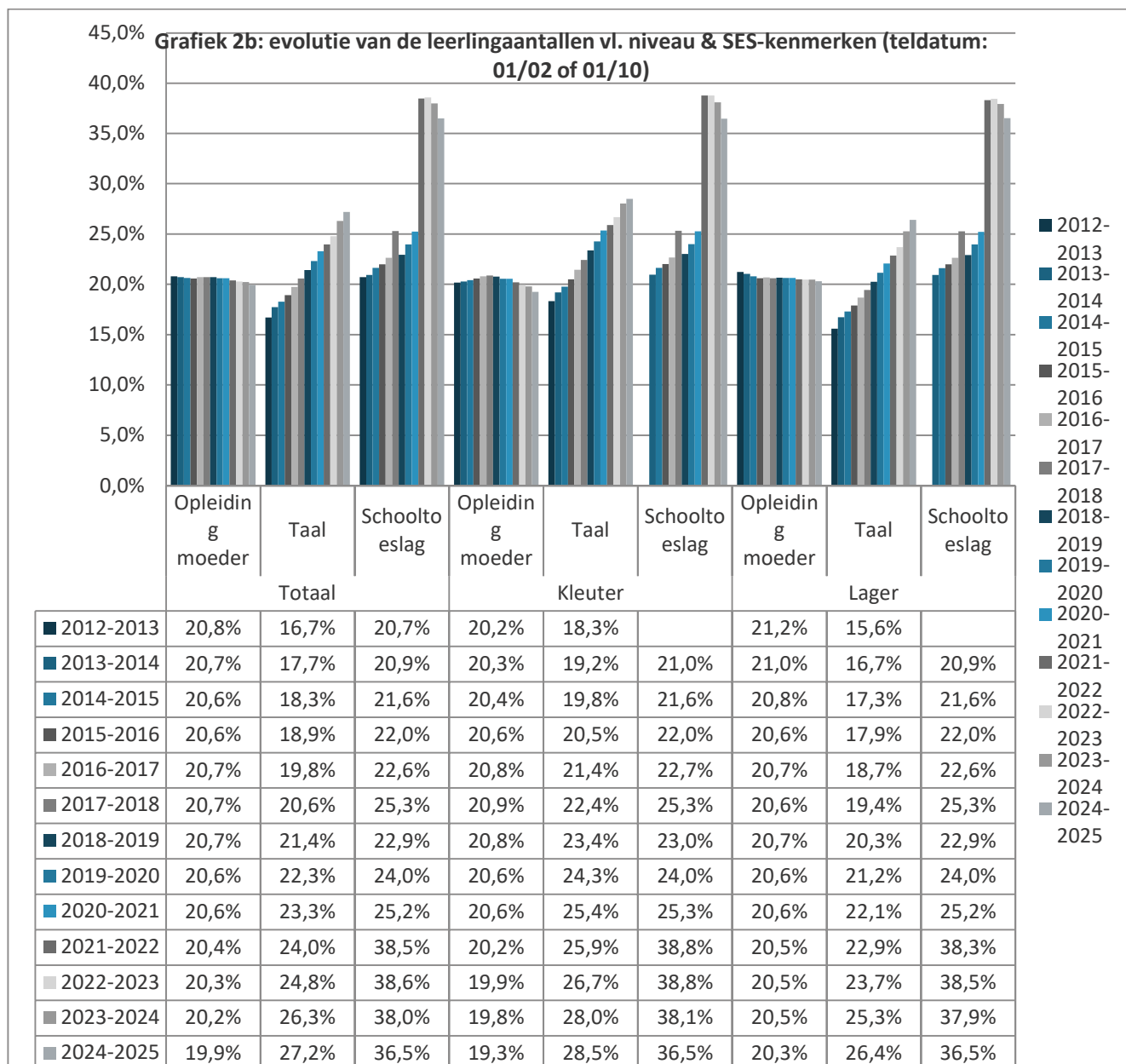
Sinds 2013 is ‘**schooltoeslag**’ i.p.v. ‘opleiding moeder’ het leerlingenkenmerk met het hoogste aantal/aandeel aantekkers. We zagen in de periode 2012 tot 2020 jaarlijks een lichte stijging (nl. van 20,7% naar 25,2%). Vanaf 2021 zien we een forse stijging van het aantal/aandeel aantekkers op de ‘schooltoeslag’ in het gewoon basisonderwijs (van 25,2% in 2020 naar 38,6% in 2022).¹ Deze trend is zowel in het kleuter als in het lager gestopt vanaf 2023. In beide niveaus is in 2024 t.o.v. 2022 het aandeel leerlingen die aantekken op schooltoeslag met 2 procentpunten gedaald. Beide onderwijsniveaus laten eveneens een jaarlijkse stijging van ‘thuisstaal’ overheen de jaren optekenen (op 13 jaar tijd ruim een 10-tal procentpunten naar respectievelijk 28,5% en 26,4%). Van de drie leerlingenkenmerken is het aantal en aandeel aantekkers op ‘**opleiding moeder**’ overheen de jaren het meest stabiel gebleven. Het aandeel schommelt, de afgelopen 13 jaar met een licht

¹ Voor de berekening van de basisomkadering in de betrokken schooljaren wordt nog het leerlinkenmerken **schooltoelage** gehanteerd. In 2017 zien we eerder een forse stijging t.o.v. het jaar ervoor (+2,7%). De verdere automatisatie van de aanvraagprocedure verkleint wellicht de ‘non-take-up’. Maar ook worden mogelijke wijzigingen in de loop van het schooljaar meegenomen, waardoor dit kenmerk pas later dan de andere leerlingenkenmerken beschikbaar is. Er wordt gewerkt met een percentage op schoolniveau uit het recents beschikbare schooljaar dat toegepast wordt op het aantal leerlingen van elk niveau, kleuter en lager, op de teldag.

Bij de invoering van het **Groeipakket** in 2019 veranderde er een en ander aan de financiële tegemoetkomingen van de overheid aan Vlaamse ouders met kinderen. De **schooltoeslag** vervangt de schooltoelagen, de vroegere studiebeurzen in het basis- en secundair onderwijs. Een leerling scoort op de indicator “schooltoeslag” als hij een schooltoeslag (selectieve participatietoeslag) kreeg in het Groeipakket. Die schooltoeslag komt boven op de schoolbonus en de kleutertoeslag als het gezin aan bepaalde voorwaarden voldoet mbt inkomen en aanwezigheden (verschillend voor kleuter- en leerplichtonderwijs).

dalende trend, rond de 20%. In aantal betekent dit een toename van +2.100 leerlingen (+ 2%); voor het kenmerk 'thuis taal' +79.200 (+ 73%) en voor het kenmerk schooltoeslag +117.400 (+87%).

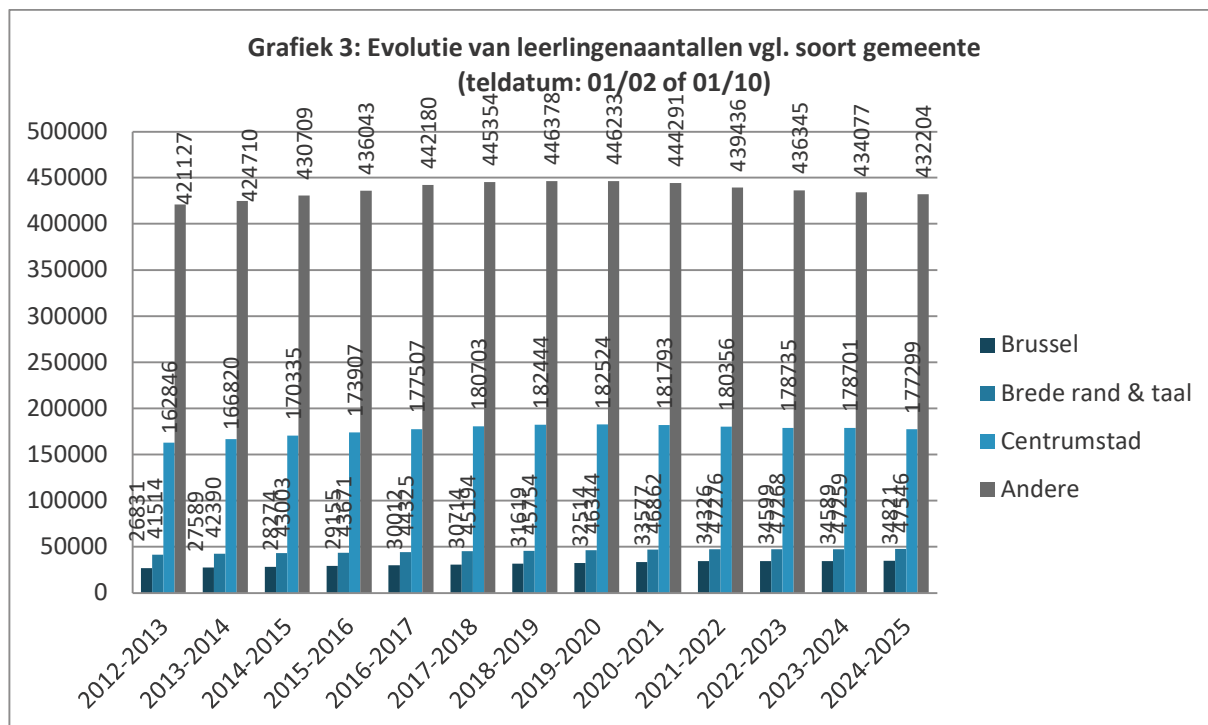

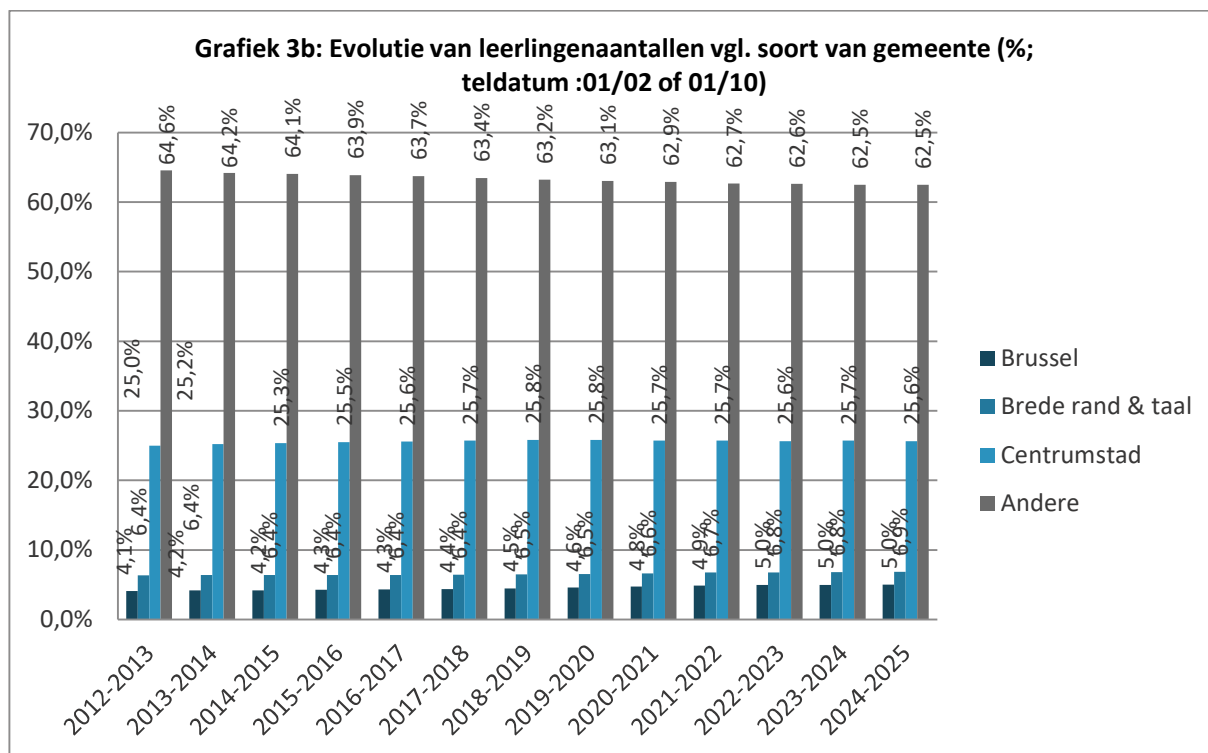
Uit grafiek 3b blijkt dat voor de schooljaren 2012 tem 2024, het gros van de leerlingen (63%) school loopt in eerder **landelijke gemeentes**. Vanaf 2019 zien we hier een dalende trend van het aantal leerlingen (-3,2% in 2024 t.o.v. 2018). Het percentage leerlingen die school lopen in één van de 13 **centrumsteden** blijft rond de 26%. Vanaf 2019 zien we ook hier een dalende trend van het aantal leerlingen (-2,8% in 2024 t.o.v. 2018). Het percentage leerlingen die school lopen in één van de 25 fusiegemeentes van de **brede Rand & Taalgemeentes** bleef vanaf 2012 de eerste 6 jaar nagenoeg gelijk (nl. 6,4%); om de afgelopen 7 jaar lichtjes te stijgen tot een aandeel van 6,9% (+14,5% in 2024 t.o.v. 2012 en meer recenter +4% in 2024 t.o.v. 2018).² 5% van de

² Brede rand en taal = de rand- en taalgrensgemeentes en de gemeentes die grenzen aan de randgemeentes en / of grenzen aan de gemeentes van het Brussels hoofdstedelijk gewest. Dit zijn de volgende fusiegemeentes: Asse, Bever, Beersel, Dilbeek, Drogenbos,

leerlingen gaan naar school in één van de **19 Brusselse gemeentes**. Brussel kent evenwel de laatste 13 jaar de relatief de grootste leerlingensterging (+30%; +10% in 2024 t.o.v. 2018).

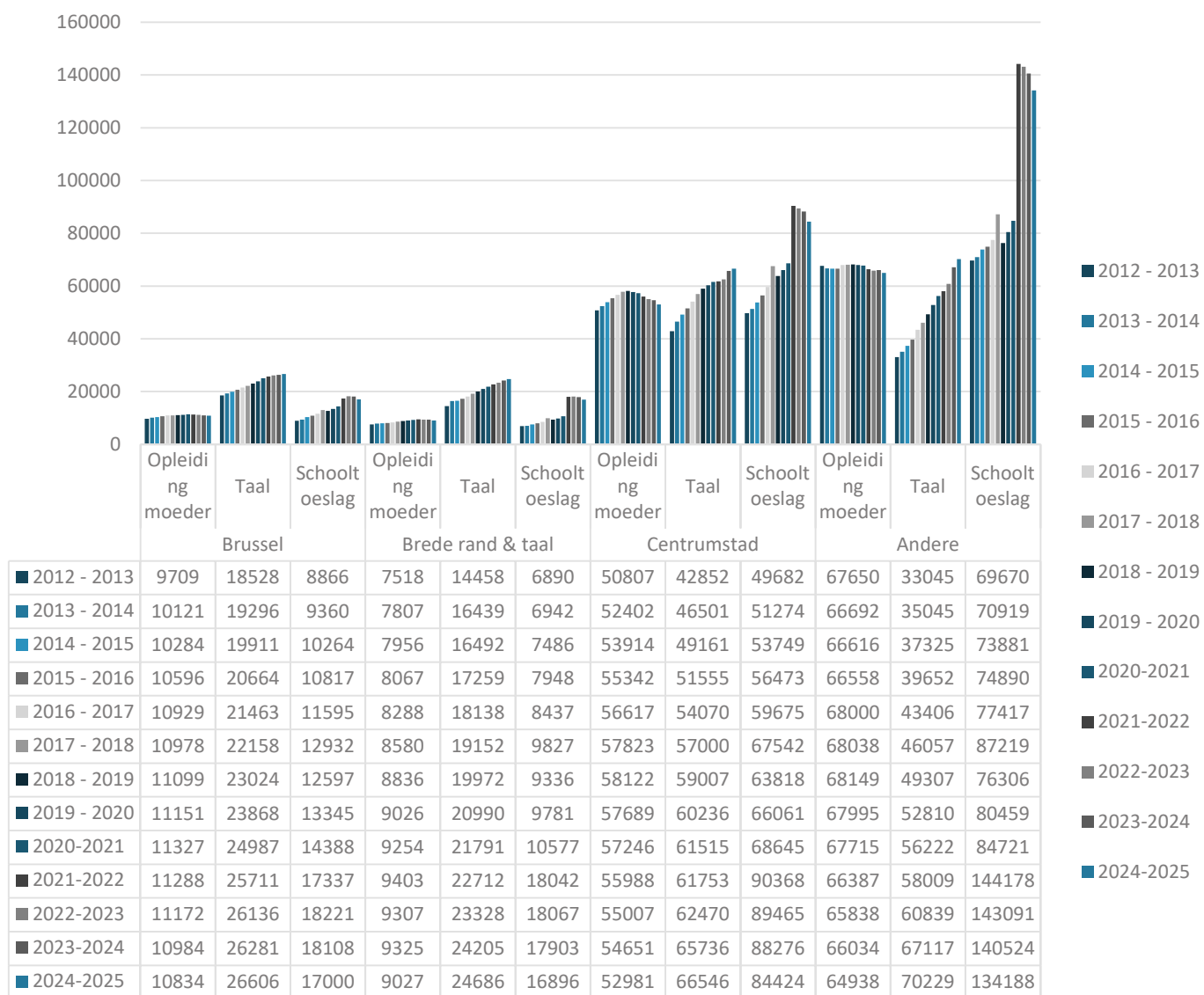
Grimbergen, Herstappe, Hoeilaart, Kraainem, Linkebeek, Machelen, Meise, Merchtem, Mesen, Overijse, Ronse, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Spiere-Helkijn, Tervuren, Voeren, Vilvoorde, Wemmel, Wezembeek-Oppem, Zaventem.

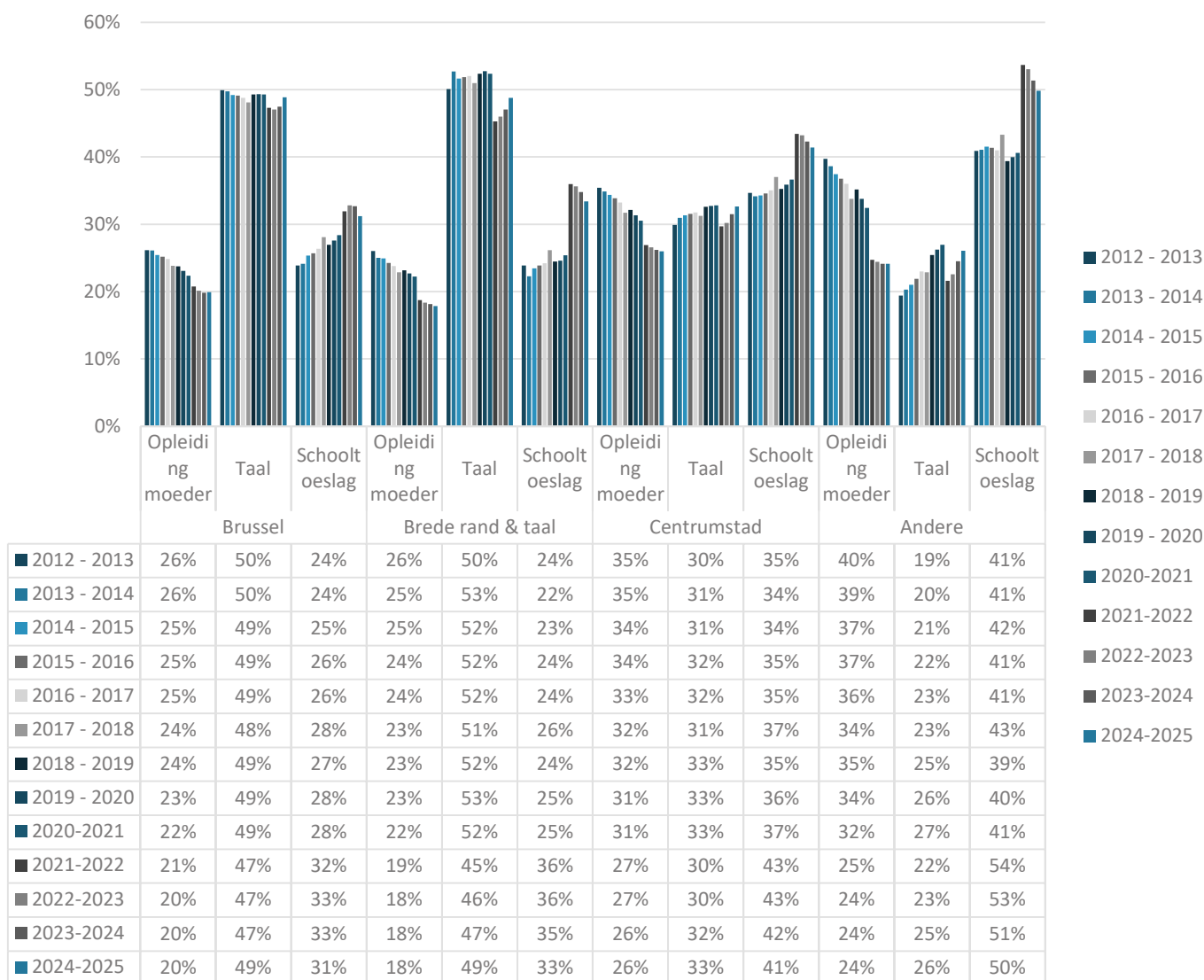
Uit grafiek 3c en 3d blijkt dat de **verhouding** van de **leerlingenkenmerken** sterk verschilt naargelang het soort van gemeente waar de school zich bevindt.³ Het aantal aantekkers op de schooltoeslag stijgt vanaf 2021 t.o.v. 2020 met 70% in de landelijke gemeentes en in de brede Rand & Taalgemeentes (respectievelijk van 84721 naar 144178 of +59457 en van 10577 naar 18042 of +7465). In de centrumsteden zien we een stijging van 32% en in Brussel met 21%. Dit aantal/aandeel loopt de volgende jaren lichtjes terug (respectievelijk 58%, 60%, 23% en 18%; af te leiden uit tabel 3c). Verder blijkt dat, desondanks de toename in de schooltoeslag in **Brussel** en de **brede Rand & Taalgemeentes**, het leerlingenkenmerk '**thuis taal**' veruit het belangrijkste leerlingenkenmerk is (zowel in absolute als in relatieve termen). Het belangrijkste kenmerk in de categorie '**andere gemeentes**' is, net zoals voor de centrumsteden, 'schooltoeslag'. Maar we zien in deze gemeentes, nagenoeg ononderbroken sinds 2012, de grootste relatieve stijging van 'thuis taal' nl. +113% in 2024 t.o.v. 2012 (nl. van 33045 aantekkers naar 70229) en ook i.v.m. het voorgaande jaar de sterkste stijger (+5%).

³ De som van het aandeel aantekkers is 100% per soort gemeente.

**Grafiek 3c: evolutie van de leerlingaantallen vgl soort van gemeente & SES kenmerken
(teldatum: 01/02/ of 01/10)**

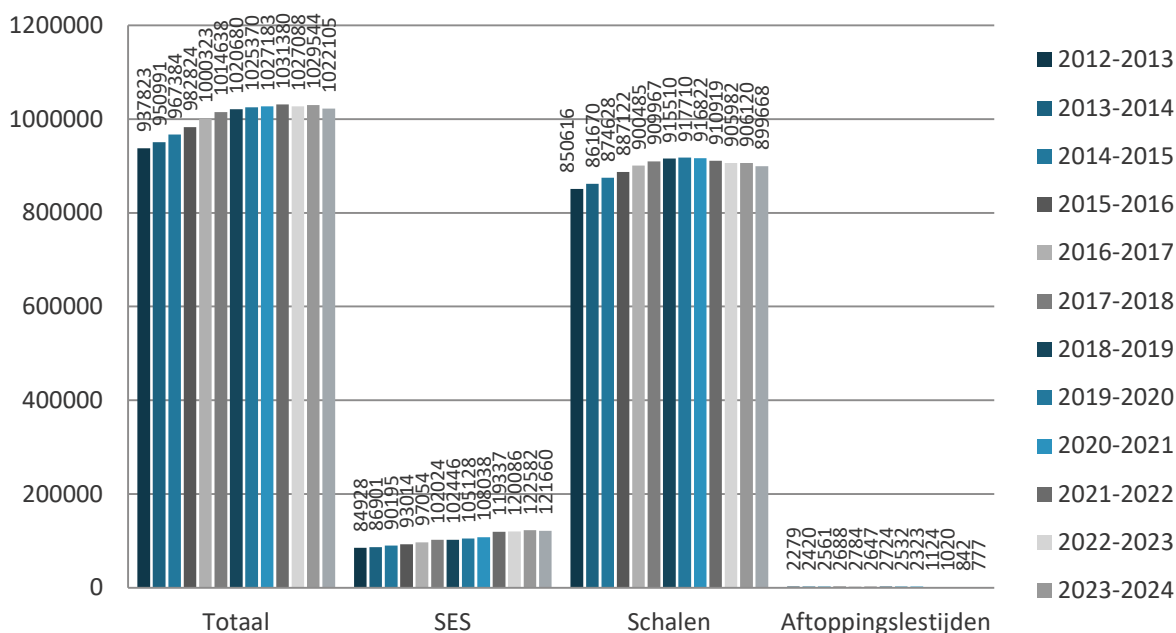
Grafiek 3d: evolutie van de verhouding onderling de SES kenmerken (samen 100%) vgl soort van gemeente (teldatum: 01/02 of 01/10)

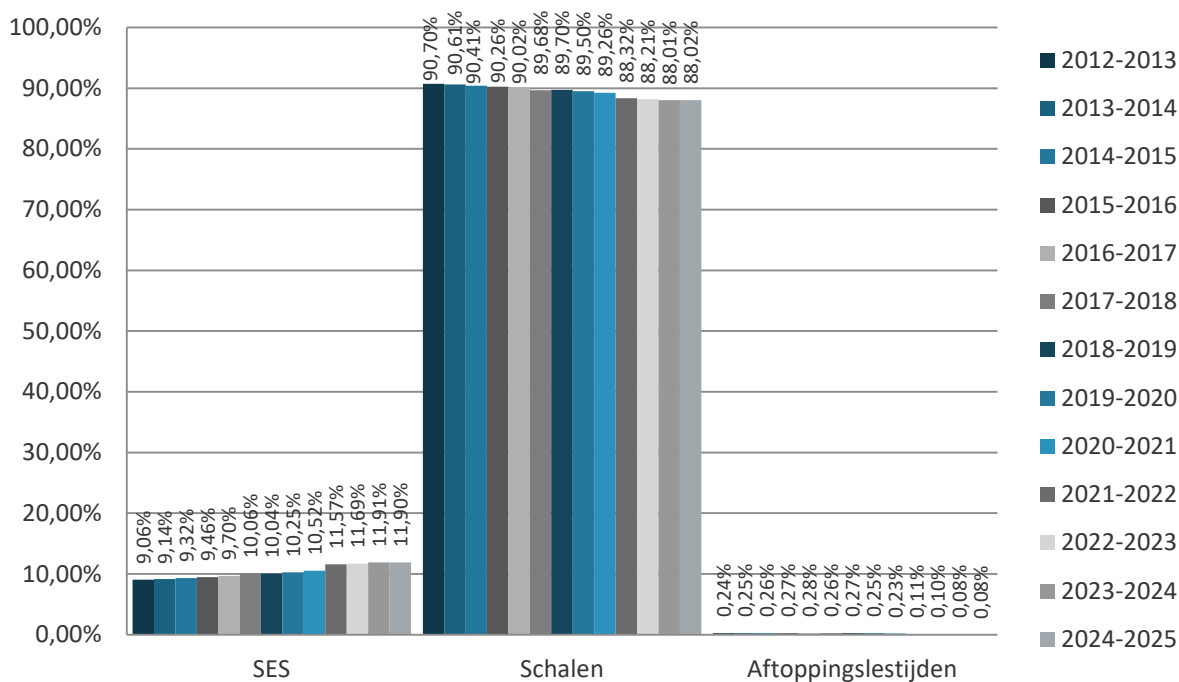
2 BASISOMKADERING

Het gros van de basisomkadering bestaat uit lestijden volgens de schalen (90,7% in 2012, 88% in 2024) gevolgd door SES-lestijden (9% in 2012; 11,9% in 2024) en een restfractie bestaat uit de aftoppingslestijden (0,24% in 2012 en 0,08% in 2024). Deze verhouding blijft nagenoeg gelijk ongeacht het niveau (cfr. grafiek 4 & 5). Grafiek 6 geeft de verdeling weer van de basisomkadering volgens 'soort gemeente'. De trend in het aandeel per 'soort gemeente' volgt de trend van de leerlingenevolutie (grafiek 6b en grafiek 3b).

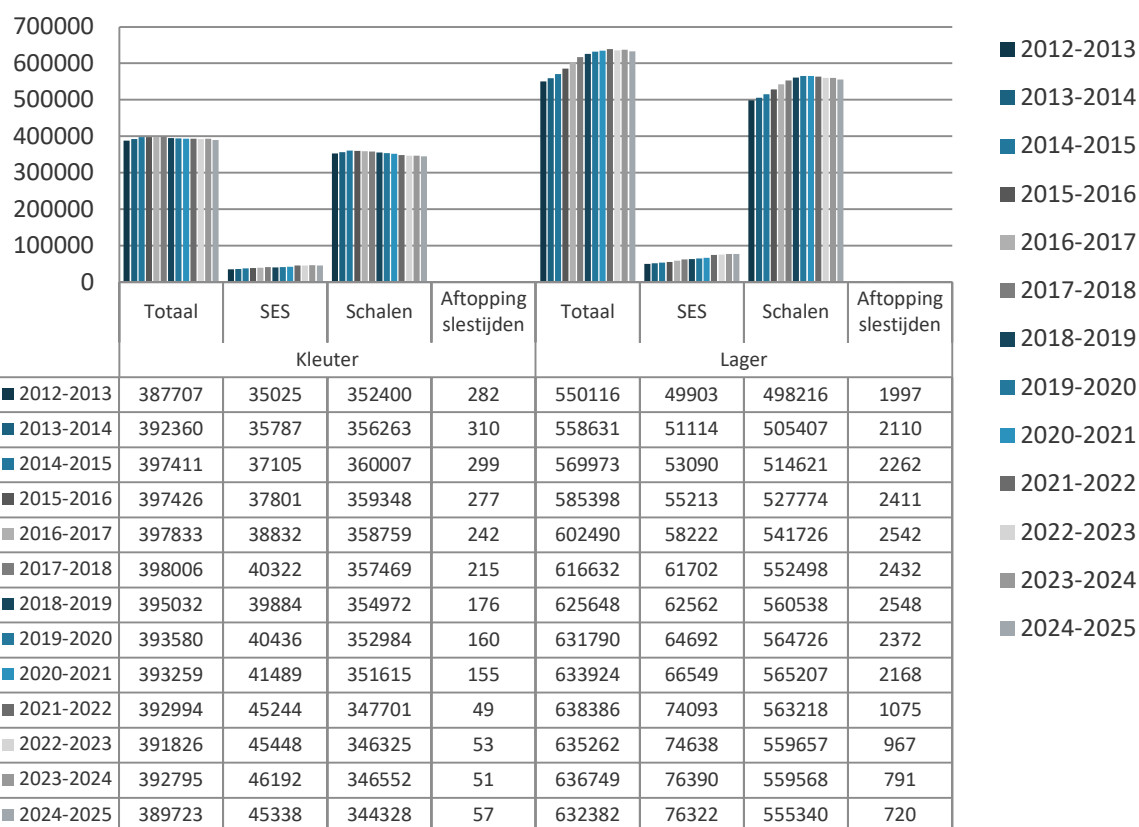
Grafiek 4: evolutie van de basisomkaderingscomponenten (aantal)

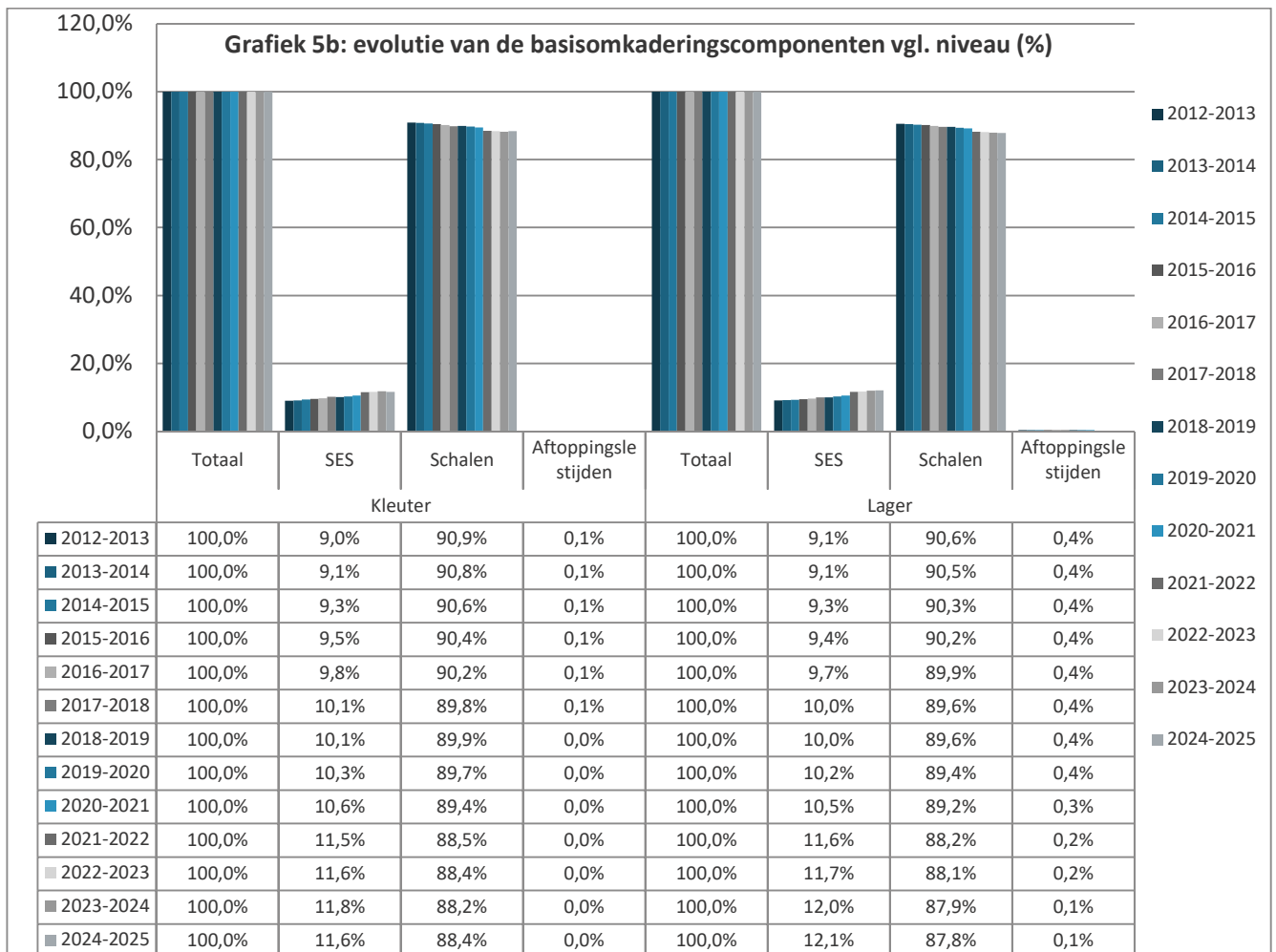

Grafiek 4b: evolutie van de basisomkaderingscomponenten (%)

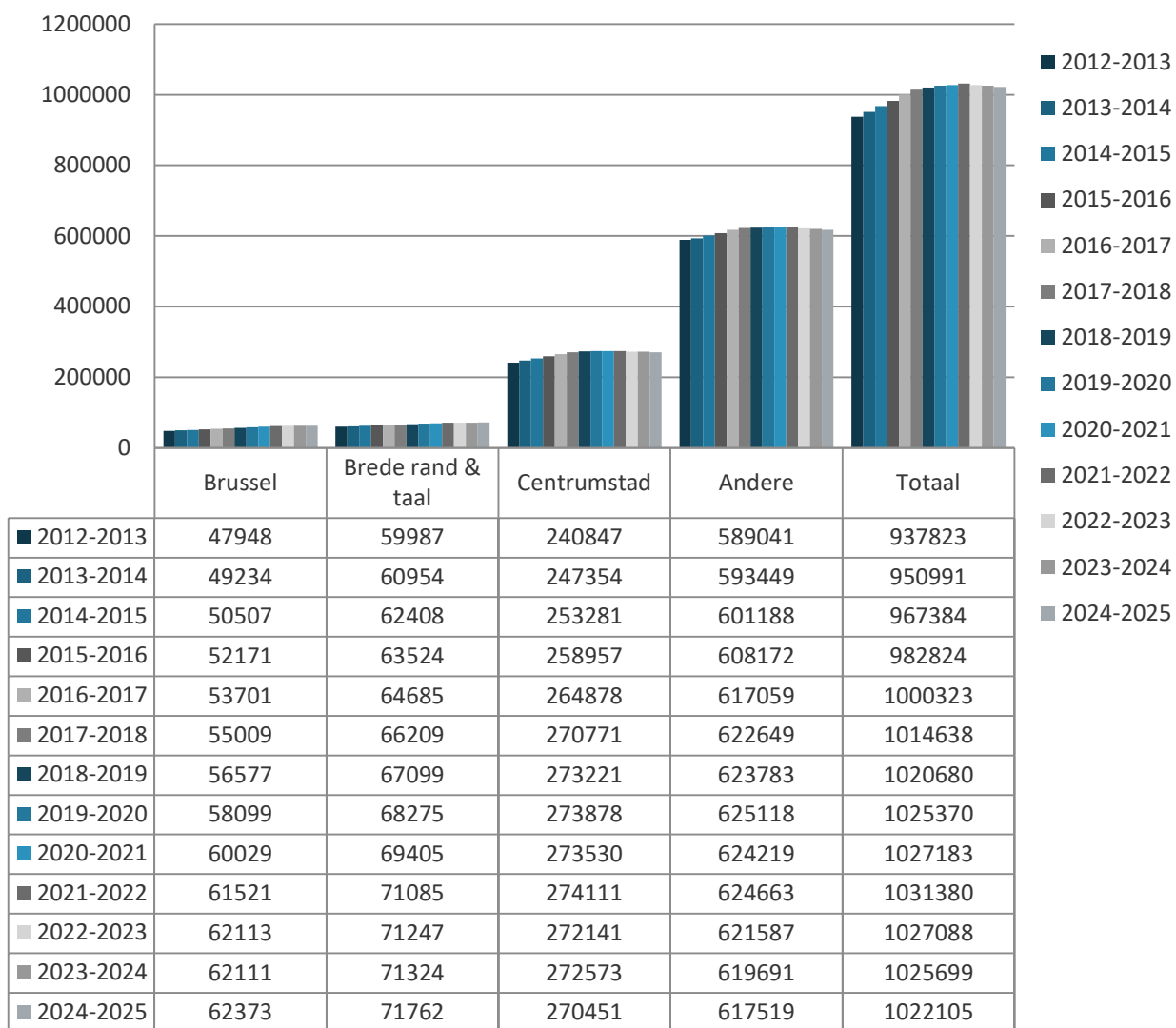

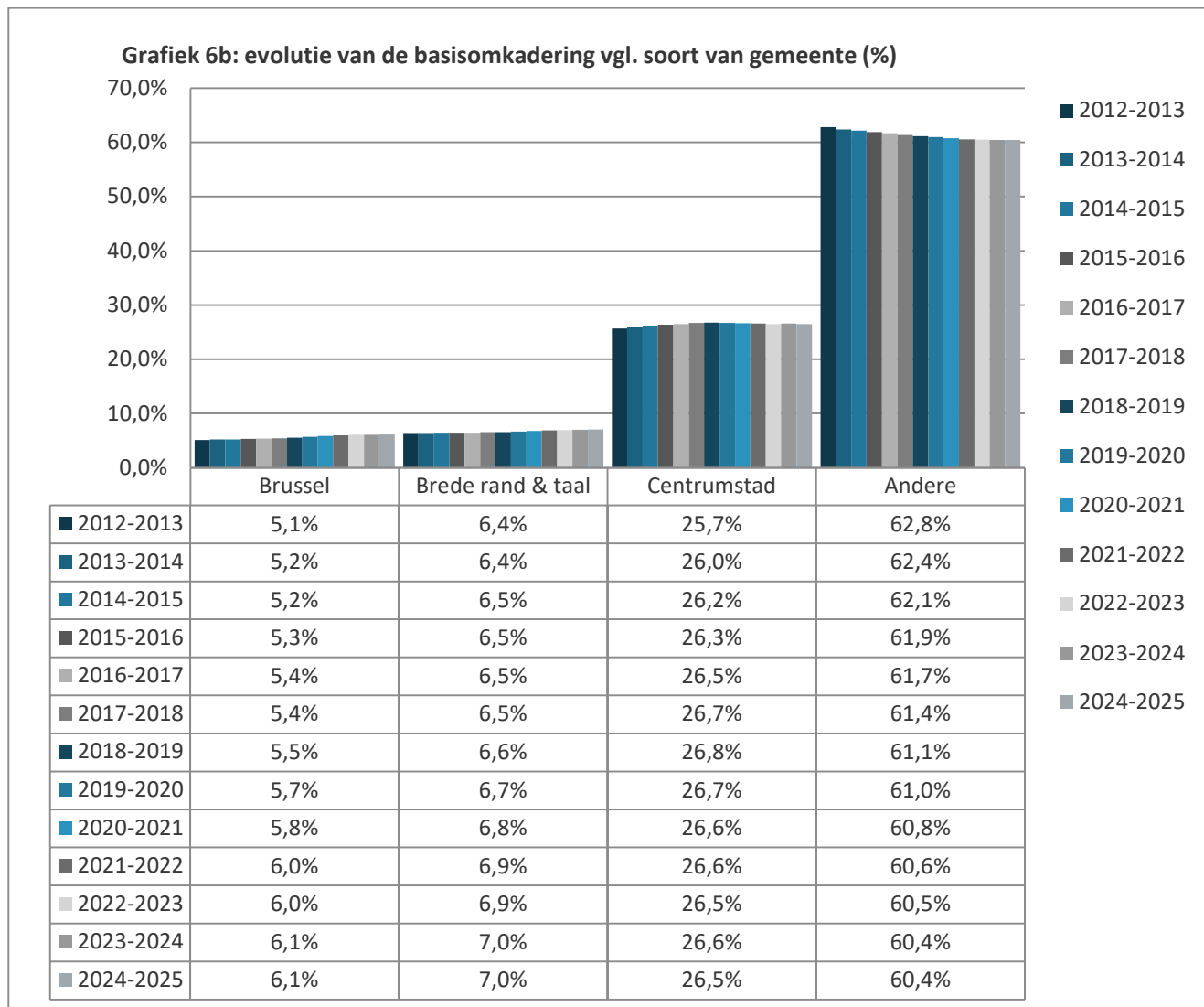
Grafiek 5: evolutie van de basismkaderingscomponenten vgl. niveau (aantal)

Grafiek 6: evolutie van de basisomkadering vgl. soort van gemeente (aantal)

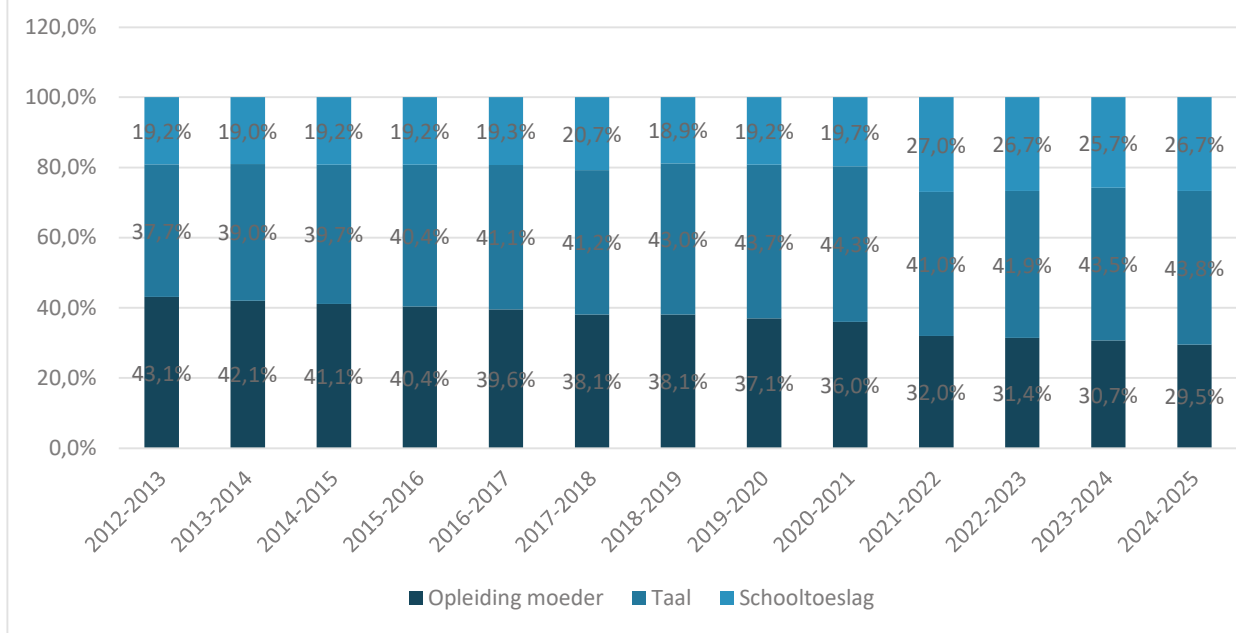

Het nieuwe omkaderingssysteem werkt volgens verschillende coëfficiënten die toegekend worden aan elk leerlingenkenmerk.⁴ We zien i.v.m. vorige schooljaren vooral het leerlingenkenmerk ‘thuis taal’ aan belang winnen, terwijl het aandeel van het kenmerk ‘opleiding moeder’ verder daalt. Het aandeel voor het kenmerk ‘schooltoeslag’ schommelde de eerste 9 jaren sinds 2012, rond de 19%, om in 2022 te stijgen naar 27% en nadien licht te dalen tot 26,7% in 2024.

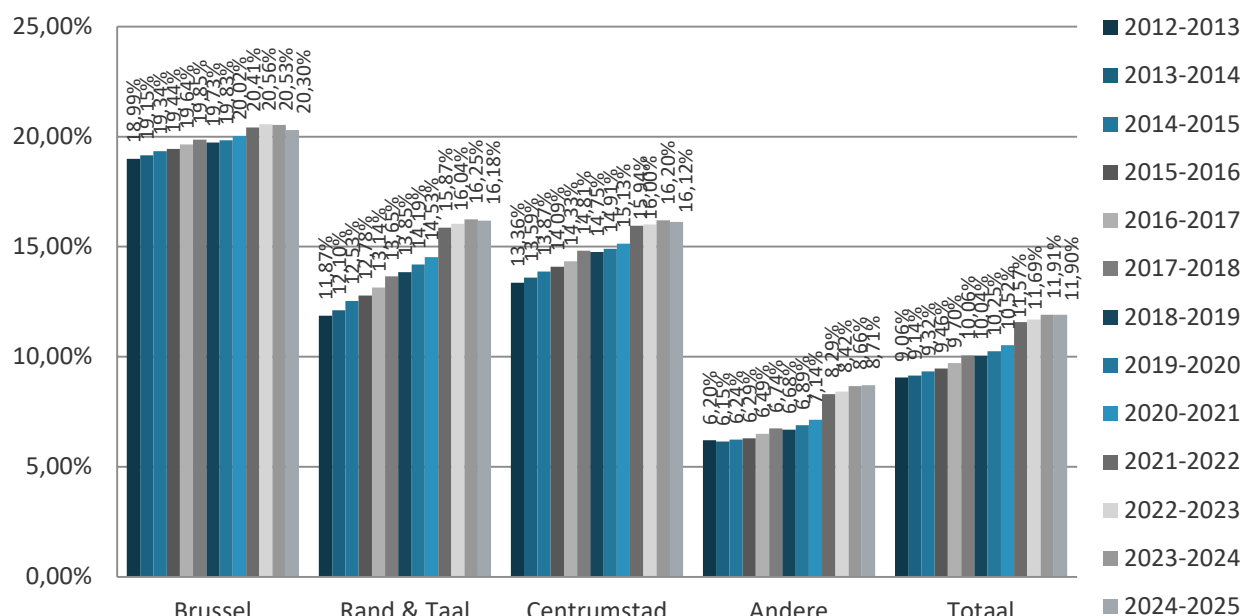
⁴ Taal heeft de hoogste SES-coëfficiënt (0,29116) gevolgd door ‘opleidingsniveau moeder’ (0,2671) en schooltoeslag (0,11917). Maw de verhouding tussen enerzijds ‘leerlingenkenmerk’ en anderzijds ‘omkadering’ wordt niet enkel veroorzaakt door stijging of daling van het aantal leerlingen die aantikken voor dat kenmerk, maar ook dat er voor elk kenmerk een andere coëfficiënt wordt toegepast.

Grafiek 6c: Evolutie van de SES-verhouding binnen omkadering (%)

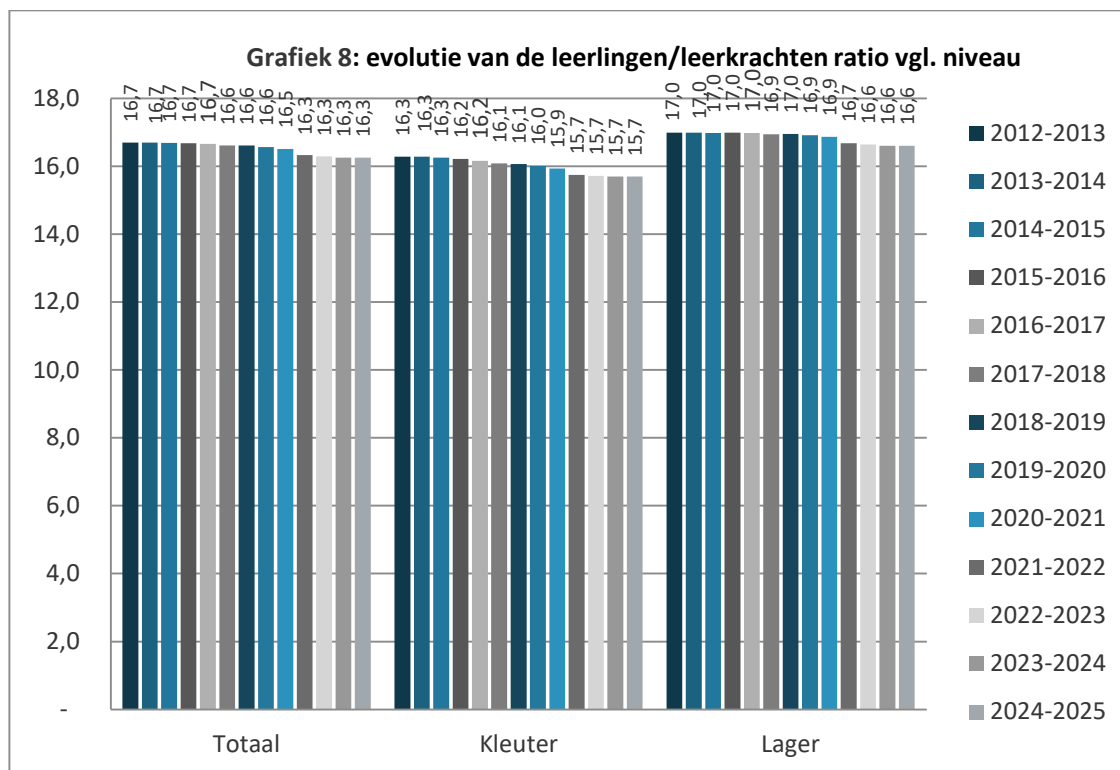

De bandbreedte (nl. de verhouding tss. SES en de totale basisomkadering) bedraagt in 2012, 9% en 11,9% in 2024. Deze is relatief het hoogst in Brussel en het laagst in niet-stedelijke gebieden (cfr. grafiek 7). De bandbreedte stijgt lichtjes, maar wel onafgebroken, in de periode 2012-2020 (gemiddeld jaarlijks +0,18 procentpunten); om in 2021 met 1 procentpunt te stijgen; om nadien (2021-2023) wederom licht te stijgen (jaarlijks met gemiddeld +0,11 procentpunten) en in 2024 te stabiliseren.

Grafiek 7 : evolutie van de bandbreedte (SES/totale omkadering) vgl soort van gemeente

De leerling/leerkracht ratio wordt berekend door het aantal leerlingen op de teldag van de school te delen door het aantal toegekende lestijden en daarna dit resultaat te vermenigvuldigen met 24 (aangezien er 24 lestijden nodig zijn om één voltijdse leerkracht aan te werven). De leerling/leerkracht ratio is lager in het kleuter- dan in het lager onderwijs (cfr. grafiek 8). De laagste leerling/leerkracht ratio vinden we in Brussel (cfr. grafiek 9). Tussen de verschillende schooljaren is er in Brussel geen evolutie waar te nemen; een licht dalende trend elders.

Grafiek 9: evolutie van de leerlingen/leerkrachten ratio vgl soort van gemeente

